

УДК 821.131.1-31-341.09 Піранделло Л.
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2023.33.14>

Тарас Лазер, канд. філол. наук, доц.
ORCID: 0000-0002-5581-404X
e-mail: t.lazer@kubg.edu.ua
Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

Олеся Лазер-Паньків, канд. філол. наук, доц.
ORCID: 0000-0001-5281-5816
e-mail: o.lazer-pankiv@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

КОМІЧНИЙ АСПЕКТ КОНЦЕПТУ *ТРАДИЦІЇ* У ВЕЛИКІЙ ПРОЗІ ЛУІДЖІ ПІРАНДЕЛЛО

Представлено результати аналізу особливостей репрезентації комічного аспекту концепту ТРАДИЦІЇ в романах Луїджі Піранделло "L'Esclusa", "Il Turno", "Il Fu Mattia Pascal", "Suo Marito". Для автора основні характеристики комічного в межах концепту ТРАДИЦІЇ детерміновано власним розумінням поняття гумору та комічного, що сформулювалося під впливом ідей А. Бергсона та Г. Зіммеля. Важливим компонентом світоглядного та творчого прогресу Л. Піранделло стали також думки критика А. Тільгера, значення яких аналізується у статті. Крім того, особливості творчого доробку автора зазнавали значного впливу етноспецифічного фактора (як загальноіталійського, так і сицилійського). Автор демонструє зневажливо-іронічне та сатиричне ставлення до сицилійського соціуму, що реалізується, зокрема, в описах персонажів, які є носіями консервативного світогляду. Комічне в концепті ТРАДИЦІЇ представлено (переважно метафорично) у дихотомії замкненої циклічної статичної соціальної системи, навіязаної консервативним соціумом реальності та духовної свободи й істинних глибинних почуттів особистості. У межах зазначеного концепту було виокремлено та проаналізовано також базові мікроконцепти СІМ'Я та СУСПІЛЬСТВО. Важливими властивостями означених елементів є статичність, консервативність, механічність, суспільна вимушеність, циклічність, які об'єднані автором в узагальненій ідеї занепаду та деградації. Одним із ключових компонентів у структурі концепту ТРАДИЦІЇ є звертання до збірних образів, які використовуються в конфлікті "групове – особисте" з метою актуалізації комічного. Концепт ТРАДИЦІЇ уособлює для Л. Піранделло викривлену спотворену реальність, що в тексті романів вербалізовано через вікове, релігійне, інвективне маркування персонажів, які є носіями консервативного світогляду, і відповідне відображення соціуму загалом. Комічна сторона концепту ТРАДИЦІЇ реалізується через іронічне протиставлення консервативного та сучасного бачення світу.

Ключові слова: комічне, вербалізація, концепт ТРАДИЦІЇ, Піранделло, романи, форма.

Вступ. Творчість Луїджі Піранделло охоплює надзвичайно широке коло жанрів і стилів: від поезії та малої прози до великої прози і драматургії. У численних наукових працях із різних позицій інтерпретуються його вірші, новели, п'єси й романи. Важливим компонентом для глибшого розуміння уявлення про комічне Л. Піранделло є розуміння його світобачення, його авторської картини світу, що, серед іншого, викладена в теоретичних міркуваннях письменника. У переважній більшості робіт, присвячених аналізу комічного аспекту творів Л. Піранделло, дослідникам не вдається уникнути впливу положень та ідей, окреслених в авторській теоретичній праці про гумор "L'Umoreismo". У зв'язку з цим, трактування, зокрема, Г. Балді [2], П. Казелли [7], П. Мілоне [11], Ф. Нарді [12] і Д. Патріці [13] переважно обмежуються лише цією формою вираження комічного, тоді як із поля аналізу випадають іронія, сатира та сарказм. Спробу відійти від концепції гумору Л. Піранделло та розглянути прояви комічного (у ширшому сенсі) з літературознавчих позицій здійснила М. Кантельмо [6].

Виходячи з результатів проведеного нами аналізу, у романах Л. Піранделло найбільшою мірою репрезентовано комічний аспект концепту ТРАДИЦІЇ. Саме у його межах вербалізація комічного найбільш повно відображає квінтесенцію світобачення та світосприйняття автора. Структура й основний зміст концепту детерміновані передусім етноспецифічним фактором, а саме – походженням письменника з Сицилії.

Методологія дослідження. Метою дослідження є аналіз особливостей вербалізації комічного в межах концепту ТРАДИЦІЇ. Основним джерелом фактичного матеріалу слугувала рання велика проза письменника (романи "L'Esclusa", "Il Turno", "Il Fu Mattia Pascal", "Suo Marito"). Для дослідження було обрано саме ранні романи Л. Піранделло, оскільки в них яскраво представлено базові аспекти тлумачення комічного письменником і видається виразнішим процес еволюції

поглядів автора. Для досягнення основної мети використано комплекс традиційних і новітніх методів: метод узагальнення та систематизації мовних явищ; функціональний метод; метод інтерпретаційно-текстового аналізу; метод семантико-когнітивного моделювання концептів; метод лінгвокультурологічного аналізу; контекстуально-інтерпретаційний аналіз.

Результати дослідження. Філософія творчості та розуміння комічного в письменника формувалися насаперед під впливом ідей А. Бергсона та Г. Зіммеля. Суттєву роль у розвитку художнього смаку, тематики творів і їхньої настроєвості відіграв критик А. Тільгер, думки якого стали важливим компонентом світоглядного та творчого прогресу Л. Піранделло. Специфіка авторської репрезентації комічного аспекту концепту ТРАДИЦІЇ значною мірою визначалася етноспецифічним фактором – тісним ментальним зв'язком Л. Піранделло з місцем свого народження, островом Сицилія.

Концепція комічного Луїджі Піранделло. Основні погляди автора щодо поняття комічного та гумористичного викладено у праці "L'Umoreismo", яка стала справжнім маніфестом письменника в дослідженні поетики гумористичної творчості та явища гумору як такого [16].

Однією з ключових постатей у житті Л. Піранделло, як зазначає Г. Джудіче [9], був літературний критик А. Тільгер: саме йому вдалося дуже точно описати спосіб мислення та філософію Л. Піранделло [19]. За А. Тільгером, "імплицитна філософія мистецтва Піранделло обертається довкола фундаментального дуалізму ЖИТТЯ – ФОРМА: ЖИТТЯ – віковично рухоме та тягле, воно скочується і не може не скочуватися до певної форми, але водночас глибоко відкидає будь-яку форму, оскільки ФОРМА, що визначає жорсткі та чіткі межі ЖИТТЯ, заморожує та вбиває його невпинний порив" [22, с. 163]. Для Л. Піранделло всі твердження, теорії, закони та норми є нічим іншим, як ефемерними ФОРМАМИ, у яких на певний момент застигає ЖИТТЯ,

і які за своєю сутністю позбавлені внутрішньої правди та наповненості [22, с. 262].

Для метаконцепції Л. Піранделло А. Тільгер взяв за основу філософські погляди Г. Зіммеля [1], висловлені, передусім, у працях "Споглядання життя" та "Трагедія мистецтва" [21]. Згідно з Г. Зіммеlem, у ході історичного процесу в ЖИТТІ з'являються диференційовані потреби; успадковані та зафіксовані раніше ФОРМИ не можуть більше задовольняти ЖИТТЯ, через що доводиться змінювати чи знищувати застигли неприйнятні більше ФОРМИ заради нових, більш доречних у певний час. У цей момент, на переконання Г. Зіммеля, сформоване виходить за власні межі і водночас заперечує встановлені тенденції існування ФОРМИ. Замість того, щоб звеличити ЖИТТЯ і привести його до самого себе, ці ФОРМИ стримують його в усіх галузях культури. Перманентно відбувається зростання конфронтації між суб'єктивним поступом ЖИТТЯ та вкоріненої ФОРМИ, які антиномічно віддаляються одне від одного. Старі ФОРМИ невідворотно стають беззмістовними у потоці ЖИТТЯ: соціальні інституції, які первинно покликані вести суспільно значущу практичну діяльність, прагнуть стати автономними. Основна думка філософа полягає в тому, що ЖИТТЯ завжди обмежує себе в самостійно створених ФОРМАХ, але лише в цьому обмеженні себе втілює [20, с. 12].

Водночас, невід'ємну частину міркувань про гумор Л. Піранделло становить також теорія сміху А. Бергсона, яка вплинула на філософію творчості та світогляд Л. Піранделло [8, с. 25]. Головним постулатом концепції для французького філософа є соціальна природа комічного. Причиною сміху, за А. Бергсоном, є механічність і відсутність гнучкості. На цьому ґрунтуються практично всі види комічного – від примітивного падіння до суспільно значимих проявів. У цьому випадку комізм передбачає дещо, що зачіпає життя суспільства та порушує закони його функціонування. Аналогічні принципи побудови комічного простежуються в романах Л. Піранделло, у яких механічність і відсутність гнучкості притаманні всьому суспільству. Сміх є "своєрідним СУСПІЛЬНИМ ЖЕСТОМ", який попереджає порушення природного перебігу суспільного життя, він надає "гнучкості усьому, що може залишитися після механічної застояності на поверхні соціального тіла" [5, с. 9].

Виходячи, передусім, з теорій Г. Зіммеля та А. Бергсона, Л. Піранделло висловлює власні ідеї про гумористичний твір, який, на думку автора, народжується в позбавленій ілюзії свідомості і розвивається через рефлексію та проживання "відчуття суперечливості", автор-гуморист не втікає від критичності реальності, а вкорінюється в неї через її відтворення [24, с. 120]. Гуморист знає, що "звичні події, усталені істини, життя в цілому – настільки різноманітне та складне – вони сутнісно суперечать спрощеним ідеалам, а отже спонукають до дії, навіюють думки та відчуття, протилежні до усталеної гармонійної логіки фактів та подій, висловлених звичайними письменниками... Гумористичні твори складні, уривчасті і сповнені постійних відхилень"¹ [14, р. 167].

Піранделлізм як узагальнена філософія Луджі Піранделло. "Піранделлізм" визначають як сукупність диференційних ознак думки та мистецтва Л. Піранделло, суть його творчості, що зосереджена на тривожному релятивістському баченні життя та світу, згідно з яким неможливо відокремити істину від обману, а маску соціальних угод – від внутрішньої дійсності ре-

чей, а також як вплив творів Л. Піранделло на літературу та смак його сучасників [23].

Літературознавчу псевдокатегорію "піранделлізм" уводить в обіг згаданий раніше критик А. Тільгер [10, с. 256]. Аналізуючи природу піранделлівського сміху, він написав:

Мистецтво Піранделло – це розважальне мистецтво для дозвілля, воно не має глибокого наповнення, не несе живої інтриги та проблематики. Лише недалекі глядачі можуть подумати, що іронічне насміхання Піранделло зі своїх персонажів є глибоким, але люди зі смаком так просто не дадуть себе вестися в оману [19].

Саме А. Тільгеру належить чи не найвідоміше й важливе в контексті розуміння письменником комічного визначення поетики Л. Піранделло: "Дуалізм ЖИТТЯ та ФОРМИ (чи Конструкції). Необхідність ЖИТТЯ увійти у ФОРМУ і неможливість на цьому зупинитися: це і є основний чинник, який рухає всіма творами Піранделло і надає їм міцної єдності та органічності бачення" [22, с. 162]. За А. Тільгером, відчуття ЖИТТЯ невідворотно веде до того, що воно замикається в чітких межах – непохитних ФОРМАХ, закріплених в безлічі визначених соціумом норм. А. Тільгер підкреслює, що піранделлівський *umorismo* (гумор та надмірний інтелектуалізм) зароджується тоді, коли через рефлексію особистість віддаляється від ФОРМИ і бачить те, чим вона є насправді: тимчасові випадкові та крихіткі конструкції, за якими ховається Життя-в-собі, життя поза людськими ілюзіями та надбудовами. Звільнення від ФОРМИ для особистості переростає в усвідомлення суперечливості та безглуздості будь-якої надбудови, створеної людиною. У цьому руйнуванні ілюзії поєднано водночас комічний та болісний аспекти: комічне – під час руйнування відкривається повна безглуздість людських надбудов; болісне – у тому, що цей хиткий і ненадійний світ ФОРМ був єдиним прихистком для людини перед навіженими потоком ЖИТТЯ [22, с. 164].

А. Тільгер також наголошує на особливому в поетиці Л. Піранделло понятті маски, яку письменник і розуміє власне як ту ФОРМУ, що нею штучно обрамлено ЖИТТЯ. Трагедія ЖИТТЯ Л. Піранделло, згідно з А. Тільгером, – це

зобов'язаність надавати йому ФОРМУ і неможливість нею задовольнитися, оскільки завжди, рано чи пізно, ЖИТТЯ прориває ту ФОРМУ, у яку його увібрали. Центр піранделлівської драми саме в цьому: у зіткненні ЖИТТЯ з ФОРМОЮ, у яку індивід її направив чи у яку його для нього направили інші [22, с. 185].

Після виходу публікацій А. Тільгера Л. Піранделло почав їх заперечувати, відкидати викладену критиком концепцію, оскаржувати категорійний апарат, зокрема співвідношення ФОРМА – ЖИТТЯ, яке, на його думку, було не зовсім точним, адже в своїх творах він передбачав співвідношення ФОРМА – ПОТІК (ЖИТТЯ). Письменник на певний час виявився обмеженим критикою, і щоразу, коли у його творах лунали ідеї, які хоча б віддалено були схожими на висловлені А. Тільгером, тогочасна критика та публіка сприймала їх як зразковий та особливий "піранделлізм".

Концепція "піранделлізму" та її суспільне прийняття як основи для розуміння та трактування творів Л. Піранделло стало для письменника тим, що Г. Зіммель називав "трагедією культури" [25, с. 65]. "Піранделлізм" був у той час уже зовсім не загальним поняттям, яким описувався конфлікт ЖИТТЯ та ФОРМИ, а редукувався цими антиномічними термінами: "піранделлізм" став ознакою слави, яка ув'язнила складну та вітальну особистість письменника у форму статуї [10, с. 201]. Автор намагався вирватися, говорячи концепту-

¹ Усі цитати наводяться в перекладі Тараса Лазера.

ально, із тієї ФОРМИ, у яку загнало його ЖИТТЯ, він намагався розсунути межі, нав'язані соціумом, однак парадокс у тому, що йому вдавалося це лише тоді, коли він піддавався суспільно нав'язаній філософії власної творчості [25].

Етноспецифіка представлення комічного у великій прозі Луїджі Піранделло. Окрім специфіки розвитку авторського світогляду та філософії, важливим фактором формування особливостей репрезентації комічного у творах Л. Піранделло є також етноспецифічний фактор: міцний зв'язок з островом Сицилія, де Л. Піранделло народився і розпочав свій творчий шлях літератора. У цій частині Південної Італії консервативність, онтологічно заснована на традиціях, є однією з ключових основ соціального устрою. Особливий вплив сицилійського суспільства на творчість Л. Піранделло підтверджує А. Грамші:

Поетика Піранделло має свої основи в сучасному, народному та місцевому мисленні, тому його герої не є інтелектуалами, переодягненими у звичайних людей. Його герої – правдиве зображення сицилійського народу в певний час. Вони діють і думають таким чином саме тому, що вони прості сицилійці [18, с. 12].

Онтологічна покора персонажів традиціям представлена в безлічі сюжетів прози письменника, присвячених соціальному устрою його батьківщини. У великій прозі вплив і, відповідно, творча реалізація зв'язку з сицилійським способом організації соціуму є ключовими для вербалізації комічних інтенцій письменника. Варто, однак, зазначити, що сам Л. Піранделло наголошував: *"Ні! Це не було і не могло бути моїм наміром представити Сицилію як варварську або відсталу цивілізацію. Це інше життя, інша кров, інша природа, інші звичаї, інша потреба, інша чутливість, інша чуттєвість. Це все тут"* [17, с. 64].

Носієм і водночас творцем традицій є сім'я; вона є первинною складовою суспільства в романах письменника. Л. Барціні наголошує на фундаментальній ролі сім'ї для італійців і взагалі називає Італію *"una federazione di famiglie" федерацією сімей* [4, с. 258]. На думку Н. Літинської, концепт СІМ'Я для італійців є ядриним концептом; сім'я була і залишається для італійців своєрідним наддержавним утворенням, а сімейні інтереси є найвищою цінністю [26, с. 299]. Е. Банфілд для позначення характеру жителів півдня Італії, які й означили базові риси концепту ТРАДИЦІЇ для Л. Піранделло, вводить термін *"familismo amorale" аморальна сімейність* [3, с. 55]. Сім'ю в аналізі творчості Л. Піранделло розглядаємо як мікроконцепт у межах концепту ТРАДИЦІЇ, оскільки в романах письменника останній охоплює як перипетії всередині родини, так і значно ширше коло значущих і визначальних для соціуму правил, напрацьованих, серед іншого, завдяки сімейним стосункам.

Особливості репрезентації комічного аспекту концепту ТРАДИЦІЇ у великій прозі Луїджі Піранделло. У романі *"L'Esclusa"* конфлікт, на якому автор вибудовує комічні значення в межах концепту ТРАДИЦІЇ, засновано на дихотомії застарілої форми соціальних взаємовідносин та духовного виміру особистості. З метою актуалізації комічного використовується конфлікт "групове – особисте". Автор, з одного боку, звертається до таких складників концепту, як нав'язування, звички, суспільне детермінування особистості, а в основу іншої, духовної, площини покладено персональний екзистенційний вибір і волю персонажа.

Репрезентативним для авторського уявлення про комічне є опис розмірковувань Рокко Пентагори, який вважає, що його зрадила дружина, однак, його, як наголошує Л. Піранделло, турбує передусім не сам факт зради, а те, що скажуть інші:

Strizzò gli occhi e serrò le pugna. E domani? che sarebbe stato domani, quando tutto il paese avrebbe saputo ch'egli aveva scacciato di casa la moglie infedele? [15, р. 12] (*Він покліпав і стис кулаки. А що завтра? Що ж завтра, коли все село довідається, що він вигнав з дому невірну дружину?*).

Іншим елементом структури авторського іронічного відтворення концепту ТРАДИЦІЇ є персонаж Антоніо Пентагора – носій консервативного типу світогляду, через якого Л. Піранделло вказує на вади застарілої системи соціального ладу. Віра в долю і приреченість (*"destino, sorte, doveva essere così per forza"* [15, р. 71] (*доля, так неодмінно повинно було статися*)) відслідковується у ставленні Антоніо Пентагори до життя власної родини і сина: він сприймає як прокляття та рідинний знак той факт, що чоловікам у їхній сім'ї зраджують жінки. Автор, однак, маркує персонажа також самоіронією. Тільки через самоіронічне висловлювання *"io di coma negozio"* [15, р. 71] (*я рогами вже торгую*) автор демонструє не експліцитно зневажливу модель образу, а іронічний аспект статичної стереотипії, яка визначає світогляд Антоніо Пентагори.

Один із виразних комічних аспектів концепту ТРАДИЦІЇ закладено в короткому описі життя персонажа Анни Вероніки. Молода дівчина завагітніла, однак не вийшла заміж із вини чоловіка, чим викликала обурення соціуму, і згодом народила мертву дитину. Це обурення та соціальна детермінанта змусили Анну Вероніку не відчувати духовної кризи через втрату немовляти, а все життя вимолювати прощення за невиконання суспільних правил, які в консервативному середовищі передбачають обов'язковий шлюб до народження дитини. У ремарці *"Il bimbo, per fortuna, era morto appena nato"* [15, р. 41] (*Дитина, на щастя, померла одразу після народження*) чітко простежується іронія автора щодо персонажа: енантіосемічне висловлювання вказує, що людське життя в такій соціальній системі не лише нічого не варте, але й неможливе. Це один із ключових елементів авторського іронічного ставлення до соціальної реальності сицилійського містечка.

Зневажливе ставлення Л. Піранделло до сицилійського соціуму реалізовано в описі помешкання родини Пентагора, яка є носієм консервативного світогляду. Сам дім і його мешканці представлені як занедбана закрита статична система. В описі автор використав аксіологічну сему *torrione* (*вежа*), а мешканців іронічно порівнює зі щурами, які нишпорять уже порожніми поверхами:

Il primo piano era vuoto da tant'anni; del secondo una sola camera era occupata da quel professor Blandino [...] del terzo, parimenti una sola, dall'inglese Mr H.W. Madden, detto Bill. Tutte le altre, qua e là, dai topi. Il portinajo [...] non salutava mai nessuno [15, р. 13] (*Перший поверх пустував уже багато років; на другому була лише одна кімнатка, яку займав той професор Бландіно [...] на третьому також лише одна кімнатка, яку займав англієць Містер Ейч Дабл'ю Медден, якого також називали Білл. Всі решта кімнат були то тут, то там – їх займали щури. Порт'є [...] ніколи не вітався ні з ким*).

Цей будинок символізує зневажливо-іронічне уявлення автора не лише про його мешканців, а й про цілі групи людей – носіїв зумовленого традиціями консервативного світогляду та науковців.

Подібний прийом Л. Піранделло використовує в іронічному описі дому родини Аяла, у якому поколіннями не відбувається жодних змін. Автор вдається до частих повторів лексем і конструкцій з метою змалювати статичний часопростір. У цьому ж контексті та з такими ж конотаціями автором представлена релігійна атрибутика, яка тут є засобом вербалізації іронічного аспекту концепту ТРАДИЦІЇ:

Maria aveva ceduto a Marta la cameretta, in cui questa soleva dormire da ragazza. Nulla era mutato in essa, nulla di suo vi aveva messo Maria [...] Era ancora lì quel caro armadietto [...] Era ancora lì il tavolinetto da lavoro della nonna [...] Ecco lì ancora, accanto al lettuccio d'ottone, l'acquasantiera di vetro e, sotto, la rametta di palma col nastro roseo, ora sbiadito. C'era acqua santa in quella piletta? Oh, certo sì: Maria era tanto divota! [15, p. 31] (Марія поступилася Марти своєї кімнаткою – тією самою, у якій Марта зазвичай спала в дитинстві. Ніщо не змінилося в ній, нічого свого не додала сюди Марія [...] Досі на місці люба скриня для речей [...] Досі на місці бабусин робочий столик [...] Досі на місці, поруч із ліжечком з латуні, скляна кропельниця, а трохи нижче – пальмова гілочка з рожевою стрічкою – уже вицвілою. Чи й досі є в тій посудині свята вода? Так, звичайно: Марія була вкрай набожна!).

Ключовим у репрезентації занепаду традиційного ладу існування для Л. Піранделло, на нашу думку, є образ батька Марти Аяла, який зачинається у власній кімнаті і перебуває там до самої смерті тільки через те, що боїться, що скажуть про нього та його сім'ю люди. У контексті, який навряд чи можна назвати комічним, однак який є релевантним для демонстрації конкретної уваги автора до негативного значення консервативної соціальної системи, важливим є епізод із народженням Мартою мертвої дитини. Навіть у цей момент появи на світ онука батько родини не залишає своєї кімнати, а обирає смерть. Його образ є найточнішою метафорою, яку Л. Піранделло застосовує для змалювання занепаду традиційного соціального ладу [25]. Це наочна та відверта демонстрація автором неможливості розвитку та деструктивності закритої системи, яку на мікрорівні уособлює кімната, де зачинився батько.

У свідомості Л. Піранделло важливим є конфлікт шлюбу як традиційного поєднання чоловіка і жінки та справжнього почуття любові. Саме цей конфлікт є центральним для побудови роману "Il Turco" в цілому та комічних структур у ньому зокрема. У романі через персонажа дона Дієго Алькосера, який пережив уже чотириох жінок і на схилі років хоче одружитися із зовсім юною дівчиною, виявляється абсурдизація ключового в консервативному соціумі поняття шлюбу. Комічне відтворення підсилено тим, що персонаж уже в похилому віці часто плутає свою нинішню молоду дружину з померлими: "Sei l'anima di Luzza, tu? Ti scongiuro in nome di Dio, dimmi che cosa vuoi!" [15, p. 260] (Ти дух Луцци, га? Заклинаю в ім'я господи, скажи, чого ти хочеш!), "Il Signore vi ha fatto assaporare la mia morte" [15, p. 297] (Бог вам дав скуштувати мою смерть). Пізніше персонаж бачить духів мертвих дружин, проте в сюжетному аспекті тут немає жодного містицизму чи серйозності, навпаки – Л. Піранделло наголошує на комічній безглузді ситуації.

У романі "Il Turco" автор подекуди вдається до так званого "чорного гумору", коли акцентує на віці та ймовірній близькій смерті майбутнього чоловіка юної дівчини:

Se don Diego Alcozer avesse avuto cinquant'anni o sessant'anni, no: dieci, quindici anni di sacrificio sarebbero stati troppi per la figliuola; ed egli non avrebbe mai accettato quel partito [15, p. 214] (Якби ж дону Дієго Алькосеру було хоч років п'ятдесят чи шістдесят, а так – ні: ще десять чи п'ятнадцять років жертвості для дівчини – це забагато, та й він сам не прийняв би таку партію).

Концепт ТРАДИЦІЇ уособлює для Л. Піранделло викривлену спотворену реальність, що у тексті роману вербалізовано через вікове маркування персонажа, який є носієм консервативного світогляду. Для автора соціальний устрій з опорою на традиції є глухим кутом розвитку (застигла ФОРМА, що суперечить ЖИТТЮ); він підкреслює це через гротескне зображення нареченого, що старший за свого тестя.

Приреченість соціальної системи, заснованої на традиціях, автор відображає через образ персонажа Чіро Коппи. Він є репрезентативним елементом цієї системи, однак здійснює спробу вийти з неї: почуття змушують його змінюватися, стати на один духовний щабель зі своєю дружиною, однак він не витримує когнітивних змін, доходить до божевілля й раптової смерті.

У романі "Suo Marito" основними референтами комічного зображення є персонажі чоловіка похилого віку Іпполіто Оноріо Рончелли та працівника нотаріального архіву Джустіно Боджоло, який прагне виконувати обов'язки літературного агента своєї дружини.

Персонаж Іпполіто Оноріо Рончелли на всі нові явища реагує зі старечим скепсисом, для автора він є втіленням консервативної моделі соціуму. Комічне об'єктивується у прямих безпосередніх інвективах і в перериванні повідомлень інших персонажів:

Chi sa quanto dev'essere contento il signor Giustino! – Piove, no? – Come dice? – Non piove?... Mi pareva che piovesse, – brontolò, volgendosi verso la finestra, il signor Ippolito [15, p. 631] (Який, певно, щасливий синьйор Джустіно! – Дощ, іде, се? – Що ви кажете? – А, так не йде?... А я думаю, іде, – нарікав, зазираючи у вікно, синьйор Іпполіто).

Він як носій традиційної свідомості наперед не сприймає народження онуки, супроводжуючи репліки релігійними лексемами:

E speriamo tutti che sia maschio, perché, se nasce femmina e si mette a scrivere anche lei, Dio ne liberi e scampi, caro signore! [15, p. 663] (І всі надіймося, що буде хлопчик, бо, як буде ще одна дівчинка і вона теж візьметься писати... хаї! Господь милує!).

Особливого значення в контексті іронічного зображення персонажа Іпполіто Оноріо Рончелли набувають звички (усталена ФОРМА), без яких є неможливим існування персонажа (ЖИТТЯ). Суть цих звичок зводиться до куріння та сварок:

...ci ho soltanto la pipa. Se la levo, tracollo. Che mi resta? Che faccio più, se non fumo? – E seguitava a fumare [15, p. 631] (...у мене лишилася тільки люлька. Як її немає, то втрачаю рівновагу. Що мені ще лишасться? Що ще робитиму, як не куритиму? – і курив собі далі).

Комічна сторона концепту ТРАДИЦІЇ реалізується через іронічне протиставлення консервативного та нового типів бачення світу: персонаж під час зустрічі з журналістом зі США (репрезентацією нової свідомості для автора) спантеличується і не може вибудувати елементарну розмову. Автор іронічно вводить у цей контекст папугу, який став чи не єдиним співрозмовником для Іпполіто Оноріо Рончелли, хоч їхні розмови й обмежуються повторенням фрази "Che si fa?" [15, p. 625] (Що робите?). Алегорія з папугою є відтворенням авторського уявлення про традиційний соціальний устрій, у якому повторюються одні й ті самі постулати та не відбувається жодних змін. Цей символ об'єктивує безпосередню аналогію з клішованим способом мислення носіїв традиційної свідомості, а також їхню обмеженість.

Персонаж Джустіно Боджоло також є референтом іронії та сатири Л. Піранделло. Так, іронічно є сцена, де персонаж займається вивченням англійської мови:

автор акцентує, що навіть елементарні фрази та граматичні часи для персонажа після багатьох уроків залишаються недоступними:

Forma negativa, – prese poi a recitare con gli occhi chiusi. – Present Tense: I do not go, io non vado; thou dost not go, tu non vai; he does not go, egli non va... [15, с. 639] (Заперечна форма, – продовжив він із заплученими очима. – Презент тенс: "Ай ду нат гоу" – я не йду. "Зоу даст нат гоу" – ти не йдеш; "гі даз нат гоу" – він не йде...).

Схоже автор іронізує зі сприйняття персонажем літератури та мистецтва загалом, адже він сприймає їх лише як інструменти для досягнення фінансової вигоди. Мовлення персонажа також вказує на те, що він репрезентує елемент концепту ТРАДИЦІЇ, адже він говорить завченими схемами та клішованими синонімічними за змістом реченнями.

У реалізації комічного задуму Л. Піранделло саме в романі "Suo Marito" неабияку роль відіграє етноспецифічний елемент, а саме – протиставлення походження центральних персонажів, подружжя – Сильвії Рончелли та Джустіно Боджоло. Перша походить із типового міста Півдня Італії – Таранто, другий – із вигаданого містечка Cargiore в північній провінції П'ємонт. Для наголошення світоглядної суперечливості і реалізації сатири автор використовує дві найвіддаленіші одна від одної провінції. У розвитку подій роману ці персонажі потрапляють до селища на Півночі. Автор стилізує мову місцевого населення діалектизмами та наголошує на усталеності цінностей, які плакають місцеві мешканці. Найголовнішим засобом передачі комічного модусу в цьому хронолі стають діалектні особливості.

У романі "Suo Marito" комічну репрезентацію концепту ТРАДИЦІЇ здійснено, як і в інших романах, через акцент на механічному утилітарному сприйнятті СІМ'І. Для персонажа Джустіно Боджоло основним пріоритетом є фінансове забезпечення, а не почуття до коханої та сина. Автор відверто глузує з персонажа Джустіно Боджоло, який намагається бути причетним до творчості дружини-письменниці; маючи начебто благі наміри, він маніпулює нею для отримання від її творчості найбільше коштів. Для вербалізації сатири в цьому контексті Л. Піранделло створює часто химерні ситуації, коли персонаж буквально керує фізичним діями дружини та відчайдушно доводить свою причетність до її таланту:

Un improvviso silenzio arrestò quel fantasticare di Silvia Roncella. Romualdo Borghi, accanto a lei, s'era levato in piedi. Ella guardò il marito, che le fe' cenno d'alzarsi anche lei, subito. Si alzò, turbata, con gli occhi bassi [15, p. 623] (Раптово тиша обрвала потім фантазії Сильвії Рончелли. Ромуальдо Боргі, що сидів поруч із нею, підвівся. Сильвія кинула погляд на чоловіка, який знаками вказував їй теж підвестися, негайно. Знічена й з опущеними очима вона підвелася).

Мовлення персонажа Джустіно Боджоло – це мовлення носія консервативного світогляду, оскільки насичене лексичними зворотами з релігійним компонентом: "Ma santo Dio, ha guastato tutto!..." [15, p. 623] (Боже святуй, все зіпсувала), "E le giuro su l'anima mia, signora..." [15, p. 635] (Присягаюся своєю душею, синьйоро...).

На тлі грубої меркантильності, із якою персонаж підходить до творчості власної дружини, він усе ж зображений невпевненим. Метою автора було на такому контрасті створити зневажливий і сатиричний модус. Зокрема, у його репліках частими є незакінчені речення, запозичення та макаронізми:

...Io mi sono accorto che... non so... c'è come una... una intesa tra tanti che... non so... si riconoscono all'aria...

basta pronunciare un nome, il nome... aspetti, com'è?... di quel poeta inglese di piazza di Spagna, morto giovane...

– Keats! Keats! – gridò la signora Ely.

– Chizzi, già... questo! [15, p. 637]

(...Я розумію, що... ну, не знаю... є така, наче... ну як змова багато кого... не знаю... що люди одразу розуміють... досить лиш ім'я сказати, саме ім'я... чекайте, як його?... той молодий поет з Площі Іспанії, він ще помер молодим...)

– Kimc! Kimc! – вигукнула синьйора Елі.

– Кіцці, точно... він!)

Авторська сатира об'єктивується завдяки акценту на неосвіченості персонажа та його механічному підходу до знань. Наприклад, він вносить правки до деяких слів у літературних творах дружини, копіюючи інших письменників, не усвідомлюючи суті і важливості того чи того слова та способу письма:

...s'era accorto che costoro scrivevano – chi sa perché – con lettera majuscola certe parole. Ebbene, anche lui, ogni qual volta nei pensieri di Silvia ne trovava qualcuna majuscolabile, come vita, morte, ecc.: là, una bella V, una magnifica M! [15, p. 639] (...він зауважив, що вони, хтозна чому, писали з великої літери деякі слова. Тож він і собі повсякчас знаходив у міркуваннях Сильвії якесь слівце, яке можна було б написати з великої. Як-то "життя", "смерть" і подібні. Ось тут буде гарна "Ж", а тут велична "С").

Висновки. Важливим фактором, який визначав особливості вербалізації комічного у великій прозі Л. Піранделло, були світоглядні позиції письменника, авторське оригінальне розуміння поняття комічного та гумористичного, а також етноспецифіка, пов'язана з особливостями італійського й, зокрема, сицилійського соціуму.

У праці "L'Umoreismo", Л. Піранделло наводить свої міркування про природу комічного, яку він вбачає в фундаментальному дуалізмі ЖИТТЯ – ФОРМА та в рефлексії, щоє невід'ємною в процесі створення гумору. Структура й основний зміст концепту ТРАДИЦІЇ у великій прозі Л. Піранделло детерміновані також етноспецифічним фактором: у свідомості Л. Піранделло уклалися стереотипи провінційної свідомості, що відобразилися в мікроконцептах СУСПІЛЬСТВО та СІМ'Я. Важливими властивостями означених елементів є статичність, консервативність, механічність, суспільна вимисленість, циклічність, які об'єднані автором в узагальненій ідеї занепаду й деградації. В емоційній площині творів зафіксовано авторську огиду, бажання вийти за межі закритої соціальної системи (ФОРМИ) і прагнення протистояти примусу, які вербалізовано в образах занедбаних осель, старих людей, мертвонароджених дітей, а також в акценті на неминучій смерті та потворній всесильності натовпу.

Огляд ранньої великої прози Л. Піранделло показав, що системними репрезентантами комічного у структурі концепту ТРАДИЦІЇ є звертання до збірних образів соціуму (*tutto il paese (все село), il mondo (світ), la gente (люди)*), займенників *gli altri (інші)*, граматичного способу передачі неозначено-особової семантики формами третьої особи множини для незворотних дієслів і форми третьої особи однини зворотних дієслів зі значенням "говорити": *si dice (кажуть-ся), dicono (кажуть)*, а також форми дієслова *sparlare (пліткувати)*, які позначають конфліктний елемент і надають іронічного значення при відтворенні консервативного світогляду. У романі "Il Tigro" соціум також зображено як детермінуючу силу, що стимулює до вчинків, які викликають внутрішню суперечливість. Тут так само автор звертається до сем збірних образів *la gente (народ), il mondo (світ), gli altri (інші), tutti (усі), folla (натовп)* тощо.

У тексті роману "L'Esclusa" ключову контекстуальну функцію для репрезентації концепту ТРАДИЦІЇ виконує лексема *opore* (честь), яка є показовим елементом у зображенні соціальної вимушеності ("*Debbo difendere il mio opore... di fronte al paese*" [15, p. 18] (*Я повинен захистити свою честь... перед селом*)), і семантично пов'язаний з нею іменник *dovere* (обов'язок). У сюжеті про поняття честі мовиться здебільшого у прив'язці до абсурдних, з погляду автора, конфліктних ситуацій, зокрема, дуелей.

Комічне в концепті ТРАДИЦІЇ виявляється в формі негативної іронії та пародії. Гіркий сміх автора метафорично представлено в дихотомії замкненої статичної соціальної системи (основними рисами якої є абсурдність і парадоксальність, обмеженість і детермінованість звичаями) з одного боку та духовною свободою й істинними глибинними почуттями особистості з другого. Саме свідомий акцент на соціальній недосконалоості, неправильності усталених норм і відносності істини та знань є ядрними для сміху автора.

Найяскравіше комічне представлення концепту ТРАДИЦІЇ здійснено в романі "L'Esclusa", де соціальна детермінованість вступає в конфлікт із індивідуальною волею. Тут основними референтами комічної репрезентації є люди старшого покоління, а центральним мікроконцептом є СУСПІЛЬСТВО, яке перебирає на себе головну роль у житті особистості, провокуючи заміщення індивідуальної свідомості колективною. Аналогічно цей мікроконцепт репрезентовано в романі "Il Turno", однак важливішим елементом реалізації комічного в ньому все ж є мікроконцепт СІМ'Я. Іронічна десаціялізація подружнього життя закладена як у назві, так і в центральній ідеї твору: зображенні традиції шлюбу як чистої формальності.

У взаємозалежності та закритості концепту ТРАДИЦІЇ Л. Піранделло вбачав деградацію та неможливість поступу. Через його комічне відтворення автор наголошував на викривленості усталеної соціальної системи, яка повинна переродитися в нову форму без релігійної і традиційної детермінованості.

Список використаних джерел

1. Amedeo G. Quella formula di Adriano Tilgher che scatenò l'irritazione di Pirandello / G. Amedeo // *La Repubblica.it*. – URL: <https://bit.ly/2ULRXgu>
2. Baldi G. Pirandello e il romanzo: *Scomposizione umoristica e "distrazione"* / G. Baldi. – Napoli : Liguori, 2006. – 264 p.
3. Banfield E. C. *The Moral Basis of a Backward Society* / E. C. Banfield. – New York : The Free Press, 1958. – 204 p.
4. Barzini L. *Gli italiani: Virtù e vizi di un popolo* / L. Barzini. – Bergamo : BUR Saggi, 2008. – 447 p.
5. Bergson H. *Laughter* / H. Bergson. – URL: <https://www.templeofearth.com/books/laughter.pdf>
6. Cantelmo M. *Di lemmi del riso e altri saggi su Pirandello* / M. Cantelmo. – Ravenna : Longo, 2004. – 196 p.
7. Casella P. *L'Umorismo di Pirandello: Ragioni intra- e intertestuali* / P. Casella. – Firenze : Cadmo, 2002. – 213 p.
8. Ferroni G. *Il comico nelle teorie contemporanee* / G. Ferroni. – Roma : Bulzoni, 1974. – 197 p.
9. Giudice G. *Luigi Pirandello* / G. Giudice. – Torino : UTET, 1980. – 263 p.
10. Manotta M. *Luigi Pirandello* / M. Manotta. – Milano : Mondadori, 1998. – 320 p.
11. Milone P. *L'Umorismo nel "guardaroba dell'eloquenza"* / P. Milone // Popa D. & Attardo, S. (eds.). *I libri in maschera. Luigi Pirandello e le biblioteche*. – Roma : De Luca, 1996. – P. 95–119.
12. Nardi F. *Percorsi e strategie del comico: Comicità e umorismo sulla scena pirandelliana* / F. Nardi. – Manziana : Vecchiarelli, 2006. – 248 p.
13. Patrizi G. *Pirandello e l'umorismo* / G. Patrizi. – Roma : Lithos, 1997. – 79 p.
14. Pirandello L. *L'Umorismo* / L. Pirandello. – Milano : Mondadori, 1986. – 169 p.
15. Pirandello L. *Tutti i romanzi* / L. Pirandello. – In 2 volumi. – Volume 1. – Milano : Mondadori, 1973. – 1123 p.
16. Pupino A. R. *Pirandello poetiche e pratiche di umorismo* / A. R. Pupino. – Roma : Salerno, 2013. – 334 p.
17. Sciascia L. *Alfabeto pirandelliano* / L. Sciascia. – Milano : Adelphi edizioni, 1989. – 92 p.

18. Sciascia L. *La corda pazzo: Scrittori e cose della Sicilia* / L. Sciascia. – Turin : Einaudi, 1970. – 468 p.
19. Sciascia L. *Luigi Pirandello e il pirandellismo: Con lettere inedite di Pirandello a Tilgher* [.....] / L. Sciascia. – Caltanissetta – Roma : Salvatore Sciascia Editore, 1953. – 99 p. – URL: <https://www.pirandelloweb.com/sciascia-pirandello-e-il-pirandellismo/>
20. Simmel G. *Philosophische Kultur* / G. Simmel. – Leipzig : Verlag von Dr. Werner Klinkhardt, 1911. – 319 p. – URL: <https://cutt.ly/p9vvVVY>
21. Simmel G. *The View of Life. Four Metaphysical Essays with Journal Aphorisms* / G. Simmel. – Chicago and London : The University of Chicago Press, 2010. – 203 p.
22. Tilgher A. *Studi sul teatro contemporaneo* / A. Tilgher. – Roma : Libreria di Scienze e Lettere, 1923. – 238 p. – URL: <https://bit.ly/3ei3drC>
23. Treccani. – URL: <http://www.treccani.it/vocabolario/pirandellismo/>
24. Vicentini C. *L'estetica di Pirandello* / C. Vicentini. – Milano : U. Murcia & C., 1970. – 262 p.
25. Лазер Т. Вербалізація комічного у великій прозі Люджі Піранделло : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / Т. В. Лазер, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : [б.в.], 2017. – 206 с.
26. Літінська Н. В. Структурно-сміслові компоненти концептосфери "Сучасна Італія" / Н. В. Літінська // *Мовні і концептуальні картини світу*. – Київ : ВПЦ "Київський університет", 2013. – Вип. 43(2). – С. 296–304.

References

1. Amedeo, G. (n. d.). 'Quella formula di Adriano Tilgher che scatenò l'irritazione di Pirandello'. [The Adriano Tilgher's formula that irritated Pirandello]. *La Repubblica.it*. – URL: <https://bit.ly/2ULRXgu> (In Ital.).
2. Baldi, G. (2006). *Pirandello e il romanzo: Scomposizione umoristica e "distrazione"*. [Pirandello and the novel: humoristic decomposition and "distraction"]. Napoli: Liguori. (In Ital.).
3. Banfield, E. C. (1958). *The Moral Basis of a Backward Society*. New York: The Free Press.
4. Barzini, L. (2008). *Gli italiani: Virtù e vizi di un popolo*. [The Italians: Virtues and vices of a nation]. Bergamo: BUR Saggi. (In Ital.).
5. Bergson H. *Laughter*. – URL: <https://www.templeofearth.com/books/laughter.pdf>
6. Cantelmo, M. (2004). *Di lemmi del riso e altri saggi su Pirandello*. [On laughter's lemmas and other essays on Pirandello]. Ravenna: Longo. (In Ital.).
7. Casella, P. (2002). *L'Umorismo di Pirandello: Ragioni intra- e intertestuali*. [Pirandello's "umorismo": intra- and intertextual reasons]. Firenze: Cadmo. (In Ital.).
8. Ferroni, G. (1974). *Il comico nelle teorie contemporanee*. [The comical in contemporary theories]. Roma: Bulzoni. (In Ital.).
9. Giudice, G. (1980). *Luigi Pirandello*. Torino: UTET. (In Ital.).
10. Manotta, M. (1998). *Luigi Pirandello*. Milano: Mondadori. (In Ital.).
11. Milone, P. (1996). *L'Umorismo nel "guardaroba dell'eloquenza"*. ["Umorismo" in "eloquence's wardrobe"], in Popa, D. & Attardo, S. (eds.), *I libri in maschera. Luigi Pirandello e le biblioteche*, Roma: De Luca, pp. 95–119. (In Ital.).
12. Nardi, F. (2006). *Percorsi e strategie del comico: Comicità e umorismo sulla scena pirandelliana*. [Routes and strategies of the comedy. The comicality and the humour on Pirandellian stage]. Manziana: Vecchiarelli. (In Ital.).
13. Patrizi, G. (1997). *Pirandello e l'umorismo*. [Pirandello and humour]. Roma: Lithos. (In Ital.).
14. Pirandello, L. (1986). *L'Umorismo*. [Humorism]. Milano: Mondadori. (In Ital.).
15. Pirandello, L. (1973). *Tutti i romanzi*. [All the novels], in 2 volumi. Volume 1. Milano: Mondadori. (In Ital.).
16. Pupino, A. R. (2013). *Pirandello poetiche e pratiche di umorismo*. [Pirandello's humour poetics and practices]. Roma: Salerno. (In Ital.).
17. Sciascia, L. (1989). *Alfabeto pirandelliano*. [Pirandellian alphabet]. Milano: Adelphi edizioni. (In Ital.).
18. Sciascia, L. (1970). *La corda pazzo: Scrittori e cose della Sicilia*. ["Corda pazzo": writers and things of Sicily]. Turin: Einaudi. (In Ital.).
19. Sciascia, L. (1953). *Luigi Pirandello e il pirandellismo: Con lettere inedite di Pirandello a Tilgher* [Luigi Pirandello and pirandellism: with the unpublished letters of Pirandello to Tilgher]. Caltanissetta – Roma: Salvatore Sciascia Editore. – URL: <https://www.pirandelloweb.com/sciascia-pirandello-e-il-pirandellismo/> (In Ital.).
20. Simmel, G. (2010). *The View of Life. Four Metaphysical Essays with Journal Aphorisms*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
21. Simmel G. *Philosophische Kultur*. [Philosophy of culture]. Leipzig: Verlag von Dr. Werner Klinkhardt, 1911. – URL: <https://cutt.ly/p9vvVVY>
22. Tilgher, A. (1923). 'Studi sul teatro contemporaneo'. [Studies of contemporary theatre]. In Tilgher, A. *Libreria di Scienze e Lettere*, Roma. Retrieved May 1, 2021 from. – URL: <https://bit.ly/3ei3drC> (In Ital.).
23. *Treccani* [Treccani encyclopedia]. – URL: <http://www.treccani.it/vocabolario/pirandellismo/> (In Ital.).
24. Vicentini, C. (1970). *L'estetica di Pirandello*. [Pirandello's aesthetic]. Milano: U. Murcia & C. (In Ital.).
25. Lazer, T. (2017). *Verbalizatsiia komichnoho u velykii prozi Luidzhi Pirandello*. [Verbalizing the comical in Luigi Pirandello's novels]. PhD Thesis. Kyiv.
26. Litynska, N. V. (2013). *Struktorno-smyslovi komponenty kontseptosfery Suchasna Italia*. [Components of structural and meaning in the Modern Italy conceptual sphere]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu* 43(2), pp. 296–304. (In Ukr.).

Надійшла до редколегії 12.12.22

Taras Lazer, PhD (Philol.), Associate Prof.
ORCID: 0000-0002-5581-404X
e-mail: t.lazer@kubg.edu.ua
Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

Olesia Lazer-Pankiv, PhD (Philol.), Associate Prof.
ORCID: 0000-0001-5281-5816
e-mail: o.lazer-pankiv@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE COMIC ASPECT OF THE TRADITIONS CONCEPT IN LUIGI PIRANDELLO'S NOVELS

The article contains the results of the analysis of the specific features for representing the comic aspect of the TRADITIONS concept in the novels "L'Esclusa", "Il Turno", "Il Fu Mattia Pascal", "Suo Marito" by Luigi Pirandello. The basis for understanding how the author comprehended the comic within the TRADITIONS concept lays in his original interpretation of the categories of humour and comic which he elaborated under the influence of H. Bergson's and G. Simmel's theories. The thoughts of a literary critic A. Tilgher also had a great impact on L. Pirandello's creative evolution and worldview, specifically on the writer's approach to the category of comic. Moreover, the article deals with the ethnic specificity (all-Italian, and Sicilian in particular) as one of the main factors that determined the author's works. L. Pirandello shows ironic and satyric attitude towards the Sicilian society which is mainly noticeable in the descriptions of the characters inflicted by a conservative worldview. The comic side of the TRADITIONS concept is represented (predominantly in a metaphorical way) in a dichotomy of the closed static social system and the spiritual freedom merged with true deep feelings of an individual. The microconcepts FAMILY and SOCIETY were defined and analyzed within the TRADITIONS concepts. The important qualities of FAMILY and SOCIETY are their static, mechanic, cycle nature, and social determination which the author unifies under a common idea of degrading. One of the main components in the TRADITIONS concept comic representation structure are the generalized characters used for creating the conflict "group VS individual". The TRADITIONS concept represents for L. Pirandello a deformed reality which he verbalizes with the age, religion, invective markings towards conservative characters and their society. The comic side of the TRADITIONS concept is realized through an ironic counterpositioning of a conservative and contemporary worldview.

Keywords: the comic, verbalization, the TRADITION concept, Pirandello, novels, form.